

Драч І.О.
Одеський національний економічний університет
Науковий керівник:
Уханова І.О.
к.е.н., доцент
Одеський національний економічний університет

РОЛЬ ТА ФУНКЦІЇ КОМЕРЦІЙНИХ БАНКІВ В ЗАБЕЗПЕЧЕННІ МІЖНАРОДНИХ РОЗРАХУНКІВ СУБ'ЄКТІВ ЗОВНІШНЬОТОРГОВЕЛЬНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

На сучасному етапі розвитку міжнародних торговельно-грошових відносин та інтеграції комерційних банків у світове фінансове середовище відбувається процес розширення банківської діяльності і виходу банків на зовнішні ринки.

Банки постають як невід'ємна ланка, що поєднує суб'єктів міжнародних розрахунків, а саме продавців і покупців. Зазвичай, розрахунки між двома контрагентами здійснюються у безготівковій формі через систему кореспондентських рахунків, які неможливі без участі банківських установ [4].

Основні операції, які становлять основу банківської діяльності можна поділити на три групи [1]:

- пасивні операції (залучення грошових коштів на депозитні вклади);
- активні операції (розміщення, надання кредитів клієнтам у тимчасове користування з метою отримання прибутку у вигляді відсотків);
- розрахункові операції, які здійснюються банками за дорученням їхніх клієнтів у готівковій чи безготівковій формі за певні виконані роботи чи інші фінансові зобов'язання;
- валютно-обмінні, або валютні операції, які за умов глобалізації світового економічного простору зазнають постійного розвитку.

Загальноекономічне значення комерційних банків на міжнародному ринку визначається їхніми можливостями виконувати передусім роль саме фінансових посередників, тобто залучати тимчасово вільні грошові кошти та спроможністю ефективно використовувати акумульовані ресурси для задоволення фінансових потреб учасників зовнішньоекономічної діяльності. Отже, саме здійснення розрахункових операцій дозволило банкам зайняти особливе місце у процесі здійснення міжнародної торговельної діяльності.

Вибір форм платежів і валюти розрахунків учасники зовнішньоекономічної діяльності здійснюють самостійно і фіксують у відповідних договорах. Та чи інша форма розрахунків передбачає вибір засобів оформлення, способів передання й оплати товаророзпорядчих і платіжних документів, які використовують у міжнародній комерційній і банківській практиці.

Міжнародні розрахунки поділяють на документарні та недокumentарні форми. Перша форма передбачає здійснення платежу після подання до банку комерційних документів. У зовнішньоекономічній діяльності загальноприйнятими є стандартизовані форми розрахунків, які визначені в Уніфікованих правилах Паризької міжнародної торгової палати, зокрема найрозповсюдженими документарними платежами є: документарний акредитив і документарне інкасо [3, с. 23].

У науковому посібнику за редакцією Ю.Г.Козака та Н.С.Логвінової запропоновано наступне визначення [2]: інкасо - це форма розрахунку за зовнішньоторговельною угодою, яка полягає в тому, що експортер доручає своєму банку одержати від імпортера певну суму валюти

при передачі останньому відповідних товарних документів. На відміну від розрахунків за акредитивами, інкасові операції мають більше недоліків для експортерів.

Виконуючи акредитивні операції банк виплачує за дорученням клієнта певну суму коштів третій особі за виконання нею умов, передбачених в акредитивній заяві клієнта. В акредитивній операції беруть участь [6]:

- клієнт, що дає доручення на відкриття акредитива;
- банк платника, котрий відкриває акредитив;
- банк одержувача, який перевіряє виконання умов акредитива;
- бенефіціар - особа, на користь якої відкрито акредитив.

Фінанси мають вирішальне значення для торгівлі. Однак доступ до торговельного фінансування, особливо для дрібних експортерів, залишається багаторічним питанням і вимірювання розриву між попитом і пропозицією торговельного фінансування є важливим викликом.

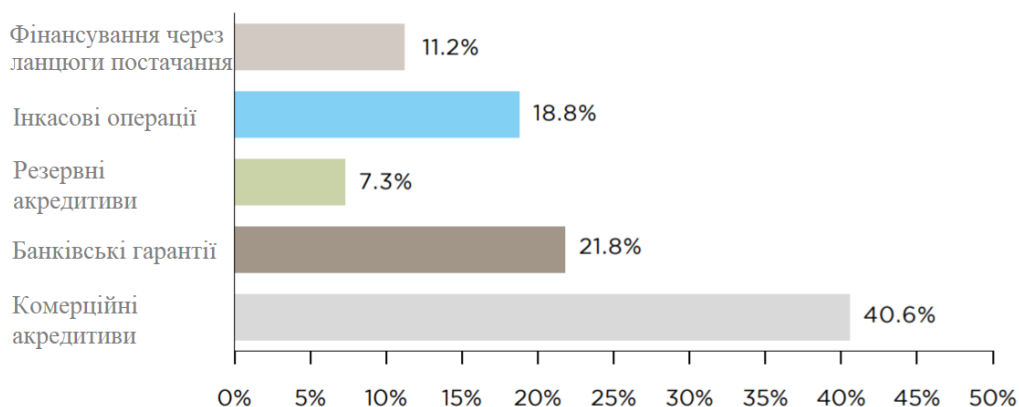

Рис.1. Використання операцій торговельного фінансування, за видами [7]

Згідно з результатами глобального обстеження Міжнародної торгової палати (МТП) «Rethinking Trade and Finance» 2017 року, в якому взяли участь представники 255 банків з 98 країн, у світовій торгівлі 40,6% платежів здійснюється за допомогою акредитива. На діаграмі, представленій вище, ми бачимо, що акредитиви випереджають за кількістю застосування банківські гарантії (21,8%) та інкасові операції (18,8%) майже вдвічі [7]. Це пов'язано з тим, що з усіх форм міжнародних розрахунків документарний акредитив є найменш ризикованим та найбільш дієвим інструментом забезпечення платежів. Розподіл пропонованої операції банківського посередницького торгового фінансування за типом показує, що комерційні акредитиви (40,6%) є найпоширенішим способом фінансування торгівлі, за якими йдуть гарантії (21,8%), інкасові операції (18,8%), фінансування через ланцюги постачання (11,2%), а також резервні акредитиви (7,3%). Проте, частка відхилених із затверджених угод показує іншу закономірність (Рис 2): найвищим є фінансування через ланцюги постачання (15,9%), за яким йдуть комерційні акредитиви (12,3%), банківські гарантії (12,1%), Резервні акредитиви (10,3%).) та інкасові операції (4,7%).

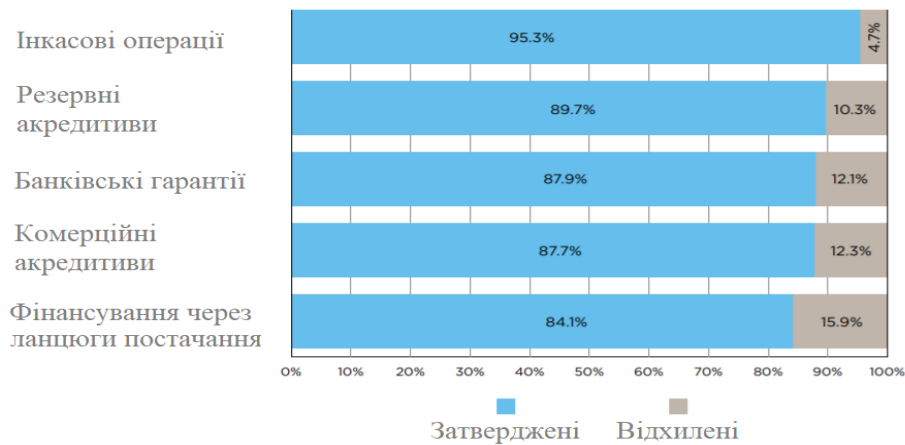

Рис. 2. Частка відхилених та затверджених угод [7]

У порівнянні з попередніми роками, спостерігається незначна зміна сприйняття банками дефіциту торгового фінансування [5]. 61 з 255 респондентів вважають, що попит на торговельне фінансування більший, ніж пропозиція. Значне зменшення обсягів торговельних кредитів було відзначено більш дрібними фірмами та меншими фінансовими установами (5% - 7%). Частка відхилених пропозицій торгового фінансування показує широкий діапазон варіацій за регіонами (Рис.3)

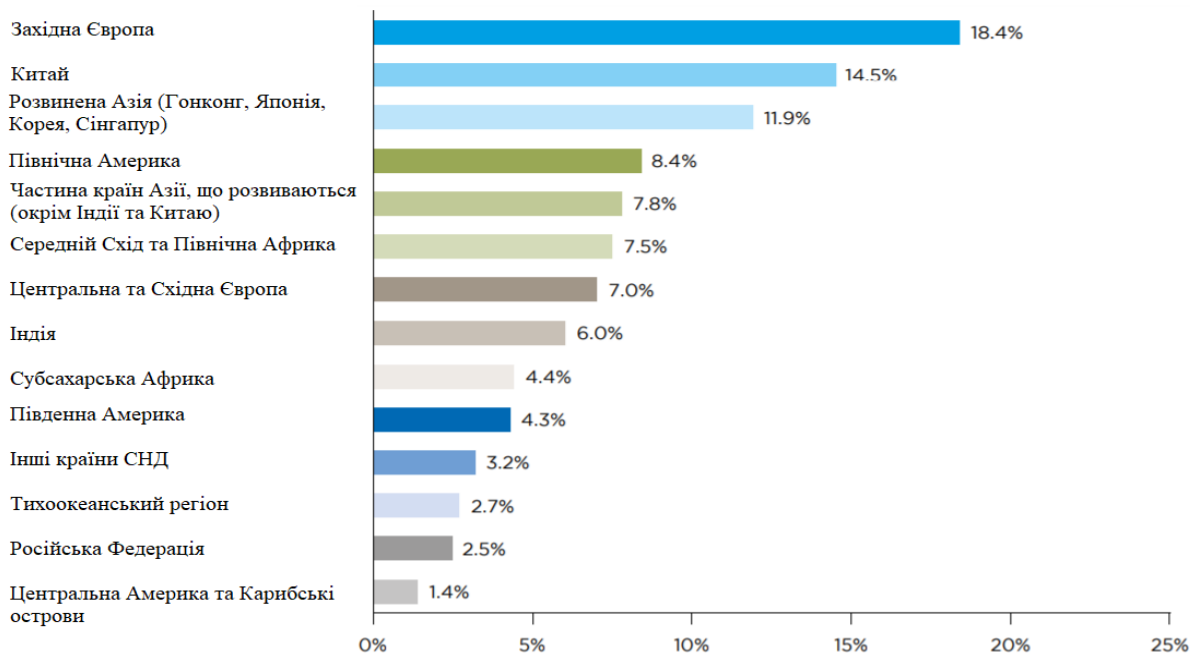

Рис. 3. Розподіл пропонованих операцій торгового фінансування за регіонами глобальної вартості операцій [7]

Найбільш високі відхилення зафіксовані у країнах Співдружності Незалежних Держав (СНД), за якими слідують Російська Федерація, Близький Схід і Північна Африка, а також Африка південніше Сахари. Західна Європа, Китай та Розширена Азія розміщують найнижчі показники відхилення. Результати дослідження свідчать, що в Азії розвиваються Азії (за винятком Китаю та Індії) стикаються з складними умовами ринку торговельного фінансування, показуючи 15% рівень відхилення, у порівнянні з Китаєм і передовими азіатськими країнами. На Індію припадає 6% світових операцій з торгового фінансування, причому 11% запропонованих операцій було відхилено.

Виходячи з матеріалів, які були проаналізовані, ми можемо зробити висновок, що документарні операції, а саме акредитиви та інкасо продовжують залишатись найбільшим сегментом послуг банків в

здійсненні міжнародних розрахунків. Інтернаціоналізація банківської діяльності вплинула на розвиток співробітництва в галузі банківської діяльності та регулювання міжнародних платіжних операцій (у бік зменшення ризиків у міжнародній торгівлі). Тому в Україні, як країні, орієнтованій на розвиток відкритої ринкової економіки, особливо важливо застосовувати можливості міжнародних платіжних інструментів у процесі міжнародної торгівлі.

Список джерел:

1. Владимир О.К. *Особенности функционирования банков в системе валютных отношений* / О.К.Владимир // *Научный сборник Тернопільського національного економічного університету*. – Тернопіль: 2010.

2. Козак Ю.Г., Логвінова Н.С. та ін. *Міжнародні комерційні угоди та розрахунки: нормативно-правове регламентування. Навчальний посібник*. – Київ, Центр навчальної літератури, 2009, 773 с.

3. Кривов'яз Т.В. *Міжнародні кредитно-розрахункові операції в банках: навч. посібник* / М.В.Леськів за ред. М.І. Сивульського. // – Київ: Університет "Україна", 2012. – 327 с

4. Леськів М.В. *Роль і місце комерційних банків в ринковій економіці* / М.В.Леськів // *Научный сборник Тернопільського національного економічного університету*. – Тернопіль: 2013.

5. Моторнюк У.І., Ноджак Л.С. *Документарні операції як важливий сегмент комерційного банкінгу* / У.І. Моторнюк, Л.С. Ноджак // *Електронний науковий архів Науково-технічної бібліотеки Національного університету «Львівська політехніка»*. – Львів, 2012. Режим доступу: <http://ena.lp.edu.ua>

6. *Теоретичні засади діяльності комерційних банків* // *Навчальний посібник Навчально-наукового інституту бізнес-технологій «УАБС» СУМДУ*. – Суми: 2016.

7. *The ICC Global Survey «Rethinking Trade and Finance 2017»*. [Електронний ресурс] // МТП. Режим доступу: <https://cdn.iccwbo.org/content/uploads/sites/3/2017/06/2017-rethinking-trade-finance.pdf>